

Suggested Citation: Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", *Fiscaoeconomia*, 5(1), 153-176.

Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri

Food Banking in the Context of Food Security: Canada and the UK Country Cases

Hikmet Gülçin BEKEN¹

Abstract

Food as a basic need can be evaluated on the ground of food security and the "right to food" approach. As institutions that collect, distribute, and provide complementary food and meals, food banks can be acted upon by the fact that access to food and food is a fundamental human right, as well as charity and philanthropy motivations, can be decisive. The point that makes food banks open to debate is the long-term sustainability and adequacy of food banks and the support they provide. Besides, the existence and the generality of food banks can be interpreted as the withdrawal of the state from its area of responsibility and its failure to fulfill its responsibility in this area. The structure of social support systems and state-individual relations through the existence of food banks in the UK and Canada, among the examples of the liberal welfare state, will be included in this study. The measures and policies taken within the scope of combating COVID-19 directly and indirectly affected food banks. Therefore, the impact of the recent global pandemic on the demand for food banks will also be included.

Article History:

Date submitted:

30.11.2020

Date accepted:

26.12.2020

Jel Codes:

P16, H70, F50

Keywords:

Food Bank, Food Security, Liberal Welfare State, Political Economy

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, hgulcin.beken@gumushane.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1664-456X

Öz

Temel bir ihtiyaç olan gıda, gıda hakkı ve güvencesi bağlamında ele alınabilecek bir konudur. Gıdayı toplayan, dağıtan, tamamlayıcı gıda ve öğün sağlayan kurumlar olarak gıda bankalarının oluşturulmasında gıda ve gıdaya erişimin temel bir insan hakkı olduğu gerçeği ile hareket edilebileceği gibi yardımseverlik ve hayırseverlik motivasyonları da belirleyici olabilir. Gıda bankalarını tartışmaya açık hale getiren nokta, gıda bankalarının ve sağladıkları desteklerin uzun vadedeki sürdürülebilirliği ve yeterliliği üzerinedir. Ayrıca, gıda bankalarının varlığı ve yaygınlığı devletin kendisine ait bir sorumluluk alanından çekilmesi ve bu alandaki sorumluluğunu yerine getirmemesi şeklinde de yorumlanmaktadır. Liberal refah devleti örneklerinden İngiltere'deki ve Kanada'daki gıda bankalarının varlığı üzerinden sosyal destek sistemlerinin ve devlet-birey ilişkilerinin yapısına bu çalışmada yer verilmeye çalışılacaktır. COVID-19 ile mücadele kapsamında alınan önlemler ve politikalar gıda bankalarını da doğrudan ve dolaylı şekilde etkilemiştir. Bu nedenle, son dönemde ortaya çıkan küresel pandeminin gıda bankalarına yönelik talep üzerindeki etkisine de yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gıda Bankası, Gıda Güvencesi, Liberal Refah Devleti, Politik İktisat

1.Giriş

Gıdaya erişimin yeterli düzeyde ya da hiç olmaması önemli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Gıda bankalarının oluşturulmasında gıda ve gıdaya erişimin temel bir insan hakkı olduğu görüşü kadar yardımseverlik nosyonu da belirleyici olabilmektedir. Ancak bu noktadaki temel sorun gıda bankalarının varlığı ve sağladığı desteklerin uzun vadedeki sürdürülebilirliği ve ortaya çıkaracağı bağımlılık hakkındadır. Özellikle, sosyal politikanın uygulanmasında geriye doğru bir dönüşün yaşanıp yaşanmadığı noktasında gıda bankaları önemli bir inceleme alanıdır.

Gıda bankalarının varlığına ilişkin en büyük endişe, gıda bankalarının oluşturulması ile gıda desteklerine ilişkin devlete ait olması gereken sorumlulukların başkasına devredilmesi (devletten özel kesim ve sivil topluma doğru bir kayma) ve devletin bu alandan geri çekilmesi hakkındadır. Gıda bankalarının kuruluş ve yayılış süreçleri neo-liberal politikalar çağı ile yakından ilişkilidir. Neo-liberal politikaların refah devletinin küçülmesi ve bazı alanlardan çekilmesine yönelik baskılarının sonucunda gıda bankalarının öncelik kazandığı ve yaygınlaştığı görülmektedir.

Gıda acilen karşılanması gereken temel bir ihtiyaç olduğundan aslında gıda hakkı ve gıda güvencesi kavramlarından ayrı olarak ele alınması pek mümkün değildir. Bu bağlamda, gıda bankalarının oluşturulma gerekçesi meşru ve insani görülmele birlikte, yaygınlığı bazı endişeleri de beraberinde getirmektedir. Gelir ve gıda yoksulluğunun, gelir eşitsizliğinin derinleşmesinin bir sonucu olarak gıda bankalarının sayısında hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde artışla karşılaşmaktadır. Yaşanan 2008 küresel finansal krizinin de gıda bankası kullanıcıları sayısında önemli artışlara yol açtığı görülmektedir. Kurulan gıda bankası ve bunlardan yararlananların sayısının giderek artması, devletlerin sorumluluk alanı ve birey-devlet arasındaki ilişkinin düzenlenme şekli açısından da inceleme konusudur.

Bu çalışmada, önce gıda güvencesi kavramına ve gıda bankalarının özelliklerine yer verilecektir. Ardından, Liberal refah devleti modeli içerisinde yer alan Kanada ve İngiltere örneklerinden gıda bankacılığı değerlendirilecektir. Liberal refah devletlerinin temel özellikleri göz önüne alındığında, gıda bankacılığının nasıl bir politika aracı olarak kullanıldığı çalışmanın

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", *Fiscaeconomia*, 5(1), 153-176.

odak noktasını oluşturmaktadır. Son olarak, küresel ölçekte yaşanan COVID-19 pandemisinin gıda güvencesine ve gıda bankalarına olan etkisine de değinilecektir.

2. Gıda Güvencesini Anlamak

Gıda güvencesi kavramının uluslararası ölçekte ortaya çıkışı II. Dünya Savaşı sonrasındaki yeniden yapılanma süreci ile gerçekleşmiştir. Uluslararası örgütlerin de (Gıda ve Tarım Örgütü, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması vb.) kuruluşu ile gıda güvencesi ticaretin serbestleştirilmesi, özelleştirme, piyasaların deregülasyonu gibi ekonomik politikalar aracılığıyla sağlanmaya çalışılmıştır. Gıda güvencesini sağlamanın ve yoksullukla mücadele etmenin en uygun yöntemi piyasalar aracılığı ile ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesi olarak kabul edilmiştir (Schanbacher, 2010: viii).

Gıda güvencesi "*tüm insanların her zaman besin ihtiyaçlarını karşılamaya yeter, güvenli ve besleyici gıdaya fiziki ve ekonomik erişimini; aktif ve sağlıklı bir yaşam için gıda tercihlerinde bulunabilmesini*" ifade etmektedir (FAO, 1996). Bu tanımla gıda güvencesi hem nicel hem de nitel olarak gıdaya erişimin olması ile ilişkilendirilmiştir. Bu durumda gıda güvencesizliği en basit şekliyle gıdaya erişimin olmaması hakkındadır. Bununla birlikte ılımlı gıda güvencesizliği, insanların gıda elde edebilme becerilerinde, tükettikleri gıdanın miktarından ya da kalitesinden taviz vermesine neden olan her türlü belirsizliği ifade etmektedir. Ciddi gıda güvencesizliği ise insanların gıdadan yoksun olmasını ve günlerini besin almadan geçirmesini ifade etmektedir. 2014-2015 döneminde ciddi ya da orta düzey gıda güvencesizliği yaşayanların toplam dünya nüfusuna oranı % 22.4 düzeyinde iken 2017, 2018 ve 2019 yıllarında da artarak sırasıyla %24.8, % 25.8 ve %25.9 düzeyine ulaşmıştır (FAO/ IFAD/UNICEF/WFP/ WHO, 2020:20).

Gıda güvencesizliği, gelişmiş bir ülke ile gelişmekte olan bir ülke açısından değerlendirildiğinde birbirinden farklı anlamlar taşımaktadır. Özellikle düşük gelirli ülkelerdeki gıda yardımları, yaşamak ve hayatta kalamamak arasındaki farkı belirlemektedir. Bu nedenle, gıda yardımlarının amaçları ve içeriği gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için farklıdır (Gentilini, 2013:13). Zaman boyutundan değerlendirildiğinde kronik (uzun dönemli) ve geçici (kısa dönemli) gıda güvencesizliği ile karşılaşılabılır ve bu ikisinin önemi acil gıda desteklerinin sunumu ya da buna ilişkin programların belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır (Devereux, 2006:xi).

Gıda güvencesizliğine yol açan nedenler arasında gıdanın finansallaşması, çok uluslu tarım işletme ve ihracatçıların piyasadaki üstünlüğü, çiftçilik yapılabilecek topraklara erişimin olmaması, doğal felaketler ve iklim değişikliği, savaşlar, gıda israfı, nüfus artışı vb. yer almaktadır (Caritas Australia, 2015; Breene, 2016). Tüm bu faktörler üzerinden gıda güvencesizliği yaratan iki ana neden; bireyin ve hanehalkının gıdaya yetersiz erişimi ve ulusal düzlemde gıda uygunluğunun yetersiz düzeyde kalması olarak vurgulanmaktadır (Smith vd., 2000: 200). Bununla birlikte, gıda güvencesizliği, ulusal faktörler kadar uluslararası sistem dinamikleri ve çevresel koşulların da etkilediği çok boyutlu bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır.

Gıda güvencesinin dört temel boyutu; gıdaya fiziki erişim (gıda arzı), ekonomik olarak gıdaya erişim, gıda alımı (yeterli enerji ve kalori alımı) ve bu üç boyutun zaman içerisinde gösterdiği istikrar olarak ölçülmektedir (FAO, 2008). Her bir boyutun doğru bir şekilde karşılanması gıda güvencesinin sağlanması için gereklidir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler her bir boyutun düzgün bir şekilde gerçekleştirilmesi noktasında farklılaşan performanslar göstermektedir.

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", Fiscoeconomia, 5(1), 153-176.

Kamu sağlığı ve toplumsal refahı yakından etkilediği için gıda güvencesi sağlanırken hükümetlerin gıdaya doğrudan erişim sunacak araçları, sosyal güvence ağlarını oluşturan programların içine yerleştirmeleri tercih edilmelidir. Hedeflenmiş doğrudan gıda beslenme programları (okul öğünleri vb.), çalışma için gıda programı (tarımdakilerin altyapı geliştirmesini destekleyici), gelir transfer programları (aynî ya da nakdi, gıda pulları) bu bütünleştirmeye örnek olabilecek politikalar (Stamoulis ve Zezza, 2003: 42). Bu şekilde, açlık ve yoksulluk karşıtı stratejilerin daha doğru bir şekilde yönetilmesi ve uygulanması mümkün olacaktır.

Gıda güvencesi ulusal bağlamın ötesinde uluslararası ve küresel boyutta da etkilere sahip bir kavram olarak ele alınmalıdır. Ulusal güvenliğin ve bunun bir parçası olan ulusal gıda arzının sağlanmasında uluslararası politik iktisat bağlamının üretim, finans, güvenlik ve bilgi yapılarının bir ögesi olarak çeşitli düzeylerdeki çatışmaların, gerilimlerin ve iş birliğinin kaynağını oluşturmaktadır. Bu nedenle ulusal düzeydeki politikalarla birlikte küresel düzeyde devletlerin ve uluslararası kuruluşların da tavsiyeleri ile izlenebilecek stratejiler ve planlar eşliğinde gıda güvencesinin sağlanmasına çalışılmalıdır.

Gıda güvencesinin sağlanmasında ağırlıklı olarak küresel ekonomik düzen belirleyicidir. Genellikle odak noktası gıda üretiminin artırılmasına, piyasaların ve bu alandaki yatırımların desteklenmesine yöneliktir. Böylesi bir odak noktasının da yine uluslararası politik iktisat içerisinde gıda güvencesinin yürütülmesi sürecindeki devlet-piyasa önceliği/gücü ve bağımlılık ilişkileri ile şekillendiği de unutulmamalıdır (Clapp, 2014). Gıda güvencesinin sağlanmasında mikro (birey/hanehalkı), mezzo (topluluk) ve makro (dünya, bölgeler, uluslar) düzeydeki toplumsal örgütlenme belirleyici ve şekillendirici olmaktadır (Gross vd.,2000).

3. Gıda Yardımları ve Gıda Bankacılığına Genel Bakış

Gıda yardımları formel (resmî ve kurumsallaşmış) ya da enformel (hayırseverlik ya da inanç temelli kurumlar üzerinden) şekilde sunulabilir (Gentilini, 2013:8). Gıda yardımları konusundaki problem yardımsever kurumlar ya da gönüllüler tarafından sağlandığında tüm vatandaşlar için evrensel bir hak temelinde eşit olarak sağlanması gerekliliği görüşünün terk edilmesidir (Silvasti ve Riches, 2014:203). Ulusal düzeyde özel sektör ya da inanç temelli gönüllü organizasyonlardan gelen bağışlara dayanan gıda bankaları aslında pek çok ülkede neo-liberal yeniden yapılanmada, devlet ve diğer toplumsal güçler arasında yeni bağımlılıklar yaratılmasına yönelik bir araç işlevi görmektedir (Görmüş, 2019: 68).

Genel olarak gıda yardımına yönelik talebi arttıran temel unsur gelir yoksulluğudur. Sosyal harcamaların kısılması, sosyal yardımlara başvuruda uygunluk kriterlerinin ağırlaştırılması ve işgücü piyasalarının kutuplaşması; gelir yoksulluğu çeken grupları yeterli gıda ve beslenme olanaklarına ulaştırmaktan uzaklaştırmaktadır (Silvasti ve Riches, 2014:195). Benzer şekilde, Thompson vd. (2019:2)'e göre, gıda bankaları ulusal düzeydeki gıda ve refah sistemlerine içkin olduğundan, bu alanlarda hizmet sunumundan çekilen devletlerin varlığı sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, gıda yardımlarının değerlendirilmesinde, sosyal politika uygulamaları ve devletin bu alandaki müdahalesi ve varlığı tartışmaya açık hale gelmektedir.

Gıda bankalarının ilk kuruluşu 1967 ile ABD Arizona'da gerçekleşmiştir. Bunu ilerleyen yıllarda Kanada (1981), Fransa (1984), Yeni Zelanda ve yine ABD düzeyindeki inisiyatifler takip etmiştir. Gelişmiş ülkelerde bu artış ve yaygınlığın nedeni gıda arzındaki sorunlarla ilgili olmayıp; yoksulluk ve toplumsal eşitsizlik, kamu politikalarındaki hatalar, gelir ve gıda dağıtımındaki yetersiz sistemler ve sosyal refah finansmanındaki eksiklikler ile ilişkilidir (Riches, 2011:770).

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", *Fiscaoeconomia*, 5(1), 153-176.

Gıda bankası tanımı Riches (1986:16) tarafından Kanada örneğinden hareketle "*kâr amacı gütmeyen merkezi bir depo ya da takas odası olarak kendisi ile paylaşılan ya da kendisine bağışlanan fazla gıdayı toplayan, bağışlayan ve dağıtan, bunu ücretsiz gerçekleştiren ve açlık çekenlere tamamlayıcı gıda ve öğün sağlayan kurumlar*" olarak yapılmıştır. Küresel Gıda Bankacılığı Ağı (Global FoodBanking Network-GFN), gıda bankalarını gıda israfı ile küresel açlık arasında kurulan bir bağ olarak görmekte ve açlığın bir gıda sorunu olmadığını aslında bir lojistik sorun olduğunu iddia etmektedir (GFN, <https://www.foodbanking.org/why-we-exist/>).

GFN (2019) ayrıca bir diğer raporunda gıda bankalarını çevre dostu, gıda arzını iyileştiren ve bu anlamda açlığı engellemeye yönelik "yeşil" bir yardım olarak vurgulamaktadır. Gıda bankaları sayesinde taraflar için üçlü bir kazancın ortaya çıktığı iddiasında bulunmaktadır ve bunlar; gıda israfını azaltarak çevreyi korumak, aç ve kırılgan insanlara gıda desteği sağlamak ve yerel düzeyde insani örgütler ile sivil toplumu güçlendirmek olarak belirtilmektedir.

Gıda bankaları pek çok ülkede bağışlanmış ve/veya satın alınmış gıda ve market ürünlerinin doğrudan gıda güvencesizliği yaşayan ailelere dağıtılmasında önemli rol oynamaktadır (Bazerghi vd., 2016:733). Bu şekliyle gıda bankaları, açlıktan kaçınacak şekilde yeterli gıdayı satın alamayacak durumda olanlara gıda dağıtan, kâr amacı gütmeyen bir hayırseverlik kurumu olarak da tanımlanabilmektedir (Channel 4 News, 2014).

Gıda bankalarının varlığı genellikle yapılan bağışlara bağlıdır ve faaliyetleri de gönüllüler tarafından yürütülmektedir. Bu açıdan gıda bankaları hayırseverlik temelli olup hak temelli değildir. Bu noktada, her bireyin hakkı olan güçlü sosyal güvenlik ağlarının bir ikamesi olarak kabul edilmemeleri gerektiği vurgulanmaktadır (DeSchutter, 2013). Perry vd. (2014) de benzer şekilde hayat kurtarıcı olsalar da gıda bankalarının resmî yapıdaki sosyal sunumların yerine geçmemesi gerektiğini söylemektedir.

Bazerghi vd. (2016)'ye göre, ağır gıda yoksunluğu durumları karşısında gıda bankalarının acil çözüm sunma konusunda önemli rolleri olmakla birlikte, genel gıda güvencesinin iyileştirilmesi anlamında kapasiteleri sınırlı olmaktadır. Ayrıca, besin ve kalori ihtiyacını kaliteli şekilde karşılama noktasında eksiklikleri, yasal olarak koruma içermemesi, kronik gıda tüketiminde yetersizlikleri, dağıtılan gıdaların bağışçıların inisiyatifinde olması ve refah devletinin sorumluluk alanlarını zayıflatması bağlamında eleştirilmektedir (Tarasuk ve MacLean, 1990:331; Loopstra vd., 2019; Poppendieck, 1994).

Gıda bankalarına ilişkin sorun bu desteklere duyulan bağımlılığı² arttırması kadar gıda edinimi, gıda miktarı, kalitesi ve çeşitliliğine ilişkin karar ve süreçlerde inisiyatifi, bireylerin tercihleri yerine gıda bankası tarafından belirlenen gıda arzı ve dağıtım politikalarına bırakmasıdır. Ayrıca, gıda bankalarının kullanımında bireyler açısından yoksullukla mücadeleye yönelik

² Bu konudaki vurgu refah bağımlılığı kavramı ile ilişkili olarak ele alınabilir. Aynî destekler (gıda bankaları, gıda kilerleri vb.) ve/veya nakdi transferlerden (temel gelir, koşullu nakit transferler vb.) yararlanan kişilerin bu desteklere/transfere olan bağımlılıklarının artması temel bir endişe kaynağıdır. Bireylerin güçlendirilmesi ve kapasitelerinin arttırılması (McPherson, 2006) aslında gıda bankaları başta olmak üzere bahsedilen tüm bu kaynaklara yönelik bağımlılıkların azaltılmasının bir yoludur. Desteklerden/transfere yararlanabilir olmak için hedefleme, koşulluluk, ihtiyaç tespiti ya da evrensellik prensibinden hangisi ile hareket edildiği ortaya çıkacak bağımlılığın boyutunu etkileyecektir (Leslie, 1996). Bununla birlikte, gıda yardımları ve bağımlılık arasındaki ilişkinin çift yönlü olduğu vurgusu ile de karşılaşılmaktadır (Lentz vd, 2005). Gıda yardımları düşünüldüğünde özellikle uzun vadedeki bağımlılık yaratıcı etkisi bir eleştiri nedenidir (Paynter vd., 2011)

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", Fiscoeconomia, 5(1), 153-176.

desteklerdekine benzer damgalanma³, küçük düşme vb. etkilerin ortaya çıktığı görülmektedir (Tarasuk ve MacLean,1990:331). Benzer şekilde, Riches (2002: 650) de hayırseverlik temelli gıda bankalarının taşıdığı damgalama etkisini vurgulayarak, bunun gıda elde ediniminde normal olmayan bir yol olduğunu söylemiştir.

Gıda bankaları bir yönüyle "güvence ağının güvence ağı" olarak tanımlanmakta yani kurumsallaşmış ulusal düzeydeki programları tamamlayan bir son başvuru mercii olarak görülmektedir. Yeteri kadar desteklenemeyen ya da çeşitli nedenlerle sosyal güvence ağlarının erişemediği kişilere gıda bankaları ile ulaşılabilmektedir (Gentilini, 2013: 8). Bu aslında gıda bankalarının, sosyal programlara kıyasla daha fazla kişiye ulaşabildiği ve kapsayıcılıklarının daha yüksek olduğu anlamındadır. Bu durumda, devletin üstlendiği sosyal politikalarla neden bu gruplara ulaşamadığı sorusunun incelenmesi gerekmektedir.

Artan yoksulluk, gelir eşitsizliği ve krizden çıkış için uygulanan kemer sıkma politikalarının ağırlaştırdığı koşullar sonrasında gıda bankalarının sayısında ve onlardan yararlananların sayısında önemli artışlarla karşılaşmaktadır. Bu da başka bir sorunun sorulmasını gündeme getirmektedir. Gıda bankaları, geçici ve acil bir destek araç olarak insanların açlıktan korunmasını mı sağlamaktadır yoksa uzun vadeli bir politika olarak toplumsal çözümler içerisine mi yerleştirilmektedir? Gıda bankalarının kısa vadede sorunun atlatılması için verdiği destek haklı görülmele birlikte; uzun vadede çocukların sağlığı, bakımı ve beşerî sermaye konusunda nasıl etkiler ortaya çıkarabileceği incelenmelidir.

Gıdanın bir insan hakkı olduğu bakış açısından, gıda bankaları bazı açılardan sorunlu olmaktadır. En başta geleni, gıda bankalarının sürdürülebilir ve yeterli olmaması noktasıdır. Ayrıca, devletin kendisine ait bir sorumluluk alanından çekilmesine ve bu alanı başka aktörlere/kurumlara bırakmasına yol açmaktadır. Bu bakış açısı hak yaklaşımından hayırseverlik yaklaşımına doğru bir kaymayı ifade ederken; ihtiyacı olanlara, ihtiyaç anında ulaşamaması anlamına da gelmektedir (Lambie-Mumford, 2015a:1).

4.Liberal Refah Devletleri İngiltere ve Kanada Üzerinden Gıda Bankacılığına Genel Bakış

Refah devletleri, refah devleti modelleri konusunda temel çalışma olan Esping-Andersen'e (1990) göre; Liberal (Anglo-Sakson), Kıta Avrupası (Muhafazakâr) ve İskandinav (Sosyal Demokrat) olmak üzere üç grup içerisinde sınıflandırılmaktadır. Liberal refah devletleri ihtiyaç-tespitine dayalı programlara ağırlık vermesi ve ılımlı sayılabilecek düzeydeki kamu hizmetleri ile ön plana çıkmaktadır ("University of Pittsburg", t.y.). Kalıntısalsal ya da son başvuru mercii olarak görülen bu refah devletlerinin gelirin yeniden dağıtımına yönelik müdahaleci yönü oldukça zayıftır (Castles, 2010: 638).

Kalıntısalsal modelde, devletin görevinin yoksullar için bir güvence ağını sağlamak ile sınırlı olması gerektiği düşüncesinin arka planında bireyin refaha yönelik ihtiyaçlarının kendileri tarafından karşılanmasının gerekliliği yatmaktadır (Andersen, 2012:7). Genel gelir finansmanı (vergi ile) ve hedeflenmiş, ihtiyaç tespitine dayalı bir yapı ile liberal refah devletleri ya pasif bir şekilde ya da özel refah planlarını destekleyerek, piyasayı teşvik etmekte ve sosyal riskler karşısındaki

³ Sosyal güvenlik alanındaki uygulamalar ve yoksulluğu önlemeye yönelik araçlar konusundaki en temel itirazlardan biri bunların ortaya çıkardığı bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeyde yaşanabilecek damgalanma (utanç, ayıp yaşanması) kavramı üzerinedir (Bell, 2012).

çözümün aslında piyasada bulunmasını sağlamaya çalışmaktadır (Kosonen, 1992:48; Hemerijck, 2002:179).

Liberal model, istihdamı teşvik eden ve refah desteklerine erişimi kısıtlayan politikalarla refah bağımlılığının azaltılmasına odaklıdır. İktisadi büyüme ve etkinliğin sağlanmasında devletin müdahalesi yerine piyasa odaklılık benimsenmiştir (Benjaminsen vd., 2009). Bu modelde benimsenen sosyal programlar kalıntısız düzeyde olup, refah planları özelleştirilmiş ve devletin bu alanlara müdahalesi azaltılmıştır (Obst, 2013). Bu nedenle genel olarak yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliği göstergeleri açısından en zayıf performansın liberal refah devletleri tarafından sergilendiği vurgulanmaktadır (Vis ve Van Kersbergen, 2011).

Çalışmada, İngiltere ve Kanada'daki gıda bankalarının varlığı ve gelişimine liberal refah devletlerinin temel özellikleri üzerinden bakılacaktır. İngiltere ve Kanada'da gıda bankaları ve açlığın nedenlerine bakıldığında iki faktörün belirleyici olduğu görülmektedir. İlki, açlık sorunu karşısında değişen ekonomik koşullar ve refah programlarının yeterliliği; ikincisi ise sağlık ve refah alanındaki ihtiyaçlar konusunda devletin ve sivil toplumun verdiği cevapların ne olduğudur (Riches, 1997: 67). İngiltere ve Kanada gibi kapitalistleşmiş ülkelerde gıda güvencesizliği ve açlık konusunda neo-liberal politikalar ve onların ortaya çıkardığı gelir eşitsizliğine dayalı yapısal koşulların etkisi de unutulmamalıdır (Long vd., 2020).

Kanada ve İngiltere, İnsani Gelişmişlik İndeks değerleri açısından yüksek gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerdir. 2019 sonuçlarına bakıldığında, 189 ülke içerisinde Kanada 0.922 değeri ile 13. ve İngiltere de 0.920 değeri ile 15. sırada yer almaktadır (<http://hdr.undp.org/en/content/2019-human-development-index-ranking>). Dünya Bankası ülke sınıflandırmasında yüksek gelirli ülkeler içerisinde yer alan İngiltere ve Kanada, gıdaya erişim, gıda güvencesi ve yoksulluğu alanındaki sorunların sadece gelişmekte olan ülkelere özgü bir olgu olmadığını da kanıttır. Bununla birlikte özellikle son dönemlerde yaşanan küresel ölçekteki krizler hem Kanada ve İngiltere gibi gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin uluslararası ekonomik sistemle olan bağlantılarını etkileyerek gıda güvencesi bağlamında olumsuz koşullar ortaya çıkarmaktadır.

Her bir refah modeli (Liberal, Sosyal Demokrat, Kıta Avrupası) devlet-piyasa ve bireye verdikleri öncelikler, ortaya çıkan sosyo-ekonomik problemlerin (yoksulluk, eşitsizlik, işsizlik) çözümünü için başvurdukları araçlar ve stratejiler noktasında farklılaşmaktadır. Bu bağlamda, ilerleyen bölümlerde İngiltere ve Kanada'da özellikle 1980 sonrası süreçte gıda bankalarının oluşumu ve gelişimindeki liberal patikanın belirleyiciliği vurgulanacaktır.

4.1. Gıda Bankacılığı ve İngiltere

İngiltere'de The Trussell Trust Foodbank Network⁴ ve The Independent Food Aid Network⁵ (IFAN), gıda bankaları inisiyatifleri içinde en öne çıkanlar arasındadır. İngiltere'de her bir gıda bankası projesi toplumsal bir inisiyatif şeklinde ortaya çıkmakta; coğrafi olarak sınırlı kalmakta ve bir kilise ya da kiliseler grubunca yönetilmektedir. Yerelde yaşayan insanların bağışları ile toplanan gıdalar, yine yerel düzeyde dağıtılmaktadır. Yakınlardaki bir gıda bankasından bir paket gıda alabilmesi için kişinin ya bir ajans ya da gıda bankası için çalışan bir hizmet sağlayıcı

⁴ Apolitik bir hayır kuruluşu olduğu için kamusal fonları kabul etmediklerinden, kendilerini refah devletinin bir parçası olarak görmediklerini vurgulamaktadır. (Bkz. Channel 4 News, 2014)

⁵ İngiltere'de Trussell Trust dışında kalan bağımsız başka gıda bankaları da bulunmaktadır. Trussell Trust ağı içerisinde kalanlardan farkı hem faaliyet gösteren gruplar hem de nasıl faaliyet gösterdikleri noktasıdır (Bkz: Loopstra vd., 2019).

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", Fiscoeconomia, 5(1), 153-176.

tarafından önerilmiş olması gereklidir. Bu gıda paketleri hanehalkı büyüklüğüne göre çeşitlenen gıda miktarı ile dayanıklı gıda ürünlerini içermektedir (Lambie-Mumford ve Green, 2017:275).

"Zayıf" bir refah devleti (gelir tespitine dayalı, ılımlı düzeydeki evrensel transferler/sosyal sigorta planları) olarak tanımlanan İngiltere'de 1997 İşçi Partisi yönetimi ile Keynesyen yaklaşım yerine piyasa odaklılık yönünde bir değişim yaşanmıştır. Piyasanın önceliği ile refah amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik çabaların izlendiği bu dönemde bazı göstergeler (kadınların güçlendirilmesi, yoksulluğun azaltılması vb.) açısından başarılı bir performans gösterilse de piyasa ve refah amaçları arasındaki uyumsuzluğun varlığını vurgulayan sonuçlarla da karşılaşılmıştır (Taylor-Gooby vd., 2004).

2012 yılında Refah Reformu ve İş Akdi (Welfare Reform and Work Act) daha önceki düzenleme olan Sosyal Fon'un yerini almıştır. Sosyal Fon'a ait acil durum ödünç ve destekleri sistemi kaldırılmış; bunun yerine yerel otoritelerden Yerel Refah Destek Planları (Local Welfare Assistance Scheme-LWAS) oluşturmaları talep edilmiştir. Başlangıç yıllarında devlet tarafından tam finansman desteği verilse de ortaya çıkan maliyetler nedeniyle bu finansmanın yerel otoritelerden karşılanması talep edilmiştir. Ancak sonuç ya yerel refah sunumlarının tamamıyla kaldırılması ya da azaltılması olmuştur (Aitchison, 2018:3-4).

Refah Reformu Paketinin bir parçası olarak hayata geçirilen Evrensel Kredi (Universal Credit) ile mevcut Çalışanlar İçin Vergi Kredisi, Çocuklar İçin Vergi Kredisi, Gelir Temelli İşsizlik Desteği, Gelir Temelli İstihdam Desteği, Kira Desteği ve Gelir Desteği şeklindeki sosyal yardımlar birleştirilmiş ve tek bir sisteme dönüştürülmüştür. Bazı koşulluluk kriterleri ile ilk ödemenin alınabilmesi için beklenilmesi gereken beş haftalık süre; gıda bankası kullanımındaki artışın önemli bir nedeni olarak kabul edilmektedir ("Universal Credit, t.y"; Thompson vd., 2019).

Sheffield Political Economy Research Institute-SPERI (2014) raporuna göre, İngiltere'nin 1990'larda gerçekleştirdiği refah reformları insanların gıda bankalarına olan ihtiyacını iki farklı şekilde etkilemektedir. a) yararlanma haklarında yapılan değişimlerin insanları öncekinden daha kötü durumda bırakması, b) insanları gelirsiz bırakan süreçler ortaya çıkarması (bekleme süresi, uygunluk kriterlerinin araştırılması için gereken sürenin uzunluğu). Bu iki etkinin birlikteliği gıda bankalarının bu alanda artan talebe cevap vermesine ve gıda yoksulluğunun çözümünün bir aracı olarak görülmelerine yol açmıştır.

Bir yandan istihdam temelli bir sosyal güvenlik sisteminin varlığı, diğer yandan sosyal güvenlik ağının büyük bir parçasını oluşturan gönüllü kuruluşların varlığı ile İngiltere'de aslında sosyal politikada iki yapılı bir sistem görülmektedir (Jawad, 2011:128). Böylesi ikili bir yapı nüfusun küçük bir kısmının devlet tarafından kapsanmasına ve sosyal desteklere ulaşmasına ama çok büyük bir kesimin refah devletinin bu alandaki olması gereken kapsayıcılığının dışında bırakıldığına dair bir kanıttır.

İngiltere'de 2016-2018 arasında hanehalklarının %8-10'u gıda güvencesizliği içinde iken, 2018/19 döneminde hanehalklarının %2'si gıda bankası kullanıcısı olmuştur. 2016 yılında gıda güvencesizliğinin görülme sıklığı çocuklar arasında, yetişkinler arasında olandan daha yüksek şekilde yaklaşık %11 düzeyinde gerçekleşmiştir (Sosenko vd., 2019:10). İngiltere'de hanehalkı gıda güvencesizliğine cevap olarak gıda bankalarının artışı ve sürekliliği, aslında 2010'lardan beri yoğunlaşan sosyal politikadaki uzun dönemli politik-ekonomik yörüngenin bir sonucudur

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", *Fiscaoeconomia*, 5(1), 153-176.

ve bu tür inisiyatiflerin şekillenmesinde ve onlara yönelik ihtiyacın artışında belirleyici olmuştur (Lambie-Mumford, 2019:7).

Gıda yardımlarındaki artış, İngiltere’de sosyal güvenlik ağlarının en temel görevleri olan ailelerin kendilerini beslemeye yetecek gelire erişimlerini sağlamak noktasında başarısızlığa uğradığının bir göstergesidir. Temel vurgu, gıda bankalarının refah devleti tarafından sağlanan sosyal güvenlik ağlarının yerini almamasıdır. Gıda bankaları acil ve açığı kapatıcı bir servis sağlayıcı olarak kısa vadede kullanılabilir de gıda yoksulluğunu arttıran yapısal nedenlerin çözümü olamamaktadır (Cooper ve Dumbleton, 2013:3).

Gıda bankası kullanımını ortaya çıkaran risk faktörleri demografik açıdan; düşük gelir, yalnız ebeveyn olmak, iki çocuktan fazlasına sahip olmak, çalışma yaşındaki yalnız bir birey olmak, kiracı olmak, işsiz olmak ve sağlık durumunun kötü olduğu bir hanehalkında yaşamak olarak sıralanabilir. Trussell Trust Network içerisindeki gıda bankalarını 2018’de kullananlar için aslı gelir kaynağının devlet yardımları olduğu görülmektedir (Sosenko vd., 2019:11). Mevcut gelir düzeyinin yetersizliği, çalışan yoksul oldukları ya da herhangi bir işe sahip olmadıkları için bireylerin sosyal yardımlar üzerinden hayatlarını sürdürdükleri gerçeği ile karşılaşmaktadır.

İngiltere’de gıda bankalarının artan sayısı ve gıda bankalarına başvuranlarının sayısının artmasında etkili olan faktörlere bakıldığında; işsizlik, eksik istihdam, düşük ve düşmekte olan gelir, artan gıda ve yakıt fiyatları, ulusal minimum gelirin yetersizliği, bedava okul öğünlerinin yokluğu, aileden ve yakınlardan gelen desteklerin azalması, ertelenen, azaltılan ya da geri çekilen sosyal yardımların varlığı vurgulanabilir (Cooper ve Dumbleton, 2013:3; APPG, 2014:9-10).

Gıda bankalarına yönelik bu talebi anlama noktasında, Trussell Trust Network içerisindeki gıda bankaları (ülke genelindeki toplam gıda bankalarının %60’ını oluşturmakta) tarafından dağıtılan üç gün için yeterli gıda paketi sayısına bakılırsa, 2010/11 döneminde toplamda 61.468 gıda paketi dağıtılırken 2018/19 döneminde bu toplamın 1.583.668’e ulaştığı görülmektedir. Bireylerin/hanelerin gıda paketi talep etme nedenleri arasında; devlet yardımları (yetersizliği, eksiklikleri ve kesintileri), meydan okuyucu yaşamsal zorluklar ve enformel desteklerin (aile, arkadaş vb.) yokluğu yer almaktadır (Sosenko vd., 2019:12). Aslında bu durum, liberal refah modelinde refah sunumlarının üstlenilmesinde piyasaya verilen önceliğin, devlete ve formel bağlar içerisinde yer alan aileye atfedilen ikincil rolün açık sonucunun bir yansımasıdır.

Tablo 1: İngiltere’de Toplam Dağıtılan Gıda Paketi Sayısı, (2008-2019)

2008-09	25.899
2009-10	40.898
2010-11	61.468
2011-12	128.697
2012-13	346.992
2013-14	913.138
2014-15	1.084.604
2015-16	1.109.309
2016-17	1.182.954
2017-18	1.332.952
2018-19	1.583.668

Kaynak: The Trussell Trust Network (2019); Perry vd. (2014).

İngiltere’de 2008 finansal krizi ve sonrasında uygulanan kemer sıkma politikaları ortamında gıda bankalarının sayısındaki artış bir endişe kaynağıdır. İngiltere, liberal refah devleti modelinin bir örneği olarak piyasanın öncelikli olduğu ve refah sunumlarının piyasaya bırakıldığı bir yapı sergilemektedir. Gıda bankalarının sistem içerisindeki varlığı yorumlanırken, İngiltere’de liberal refah devletine ait özellikler paralelinde geliştiği unutulmamalıdır. Bununla birlikte, talep yanlı ya da arz yanlı faktörlerle mi ortaya çıktıkları (Channel 4 News, 2014) ya da uzun vadeli bir çözüm olup-olmadıkları da gıda bankaları hakkında tartışılan noktalar arasındadır (Channel 4 News, 2013).

İngiltere için yapılan analizlerde, 2008 krizi ve buna çözüm olarak uygulanan kemer sıkma politikaları karşısında gıda bankalarının küçülen refah devleti ve azalan refah sunumları karşısında özellikle çocukların bakımı konusunda önemli bir hayırseverlik kurumu rolü oynadığı görülmektedir. Çocukluk dönemi yoksunlukları yüksek olduğunda çocuklara yönelik bakım sunumunda gıda bankaları önemli işlevler üstlenmiştir (Lambie-Mumford ve Green, 2017:273). 2017 yılı rakamları ile İngiltere’de 15 yaş altındaki çocuklardan %19’u orta ya da ciddi düzeyde gıda güvencesizliği yaşamakta iken %10’u ciddi gıda güvencesizliği yaşamaktadır (Pereira vd., 2017). Yoksulluğun nesiller arası aktarımı ve beşerî sermayenin oluşumu anlamında çocukların yaşadığı ciddi gıda güvencesizliği uzun vadede toplumu olumsuz etkileyebilecek bir sorun olarak çözüm beklemektedir.

Tablo 2: Çalışan ve Çalışmayan Ailelerde Yoksulluk (Yıllara Göre Çalışma Yaşındaki Yetişkin Yüzdesine Göre), 1999-2018

	İşi olmayan aileler	İşi olan aileler		İşi olmayan aileler	İşi olan aileler
1994-95	55.8	10.1	2006-07	57.2	12.9
1995-96	54.6	10.1	2007-08	57.1	13.5
1996-97	59.6	11.2	2008-09	54.7	14.2
1997-98	57.0	11.5	2009-10	56.3	13.9
1998-99	56.6	11.4	2010-11	52.9	13.7
1999-00	57.8	11.5	2011-12	53.0	14.2
2000-01	56.2	11.6	2012-13	52.8	13.9
2001-02	57.9	10.9	2013-14	54.2	14.1
2002-03	57.7	11.3	2014-15	51.4	14.8
2003-04	57.6	11.2	2015-16	51.6	14.6
2004-05	54.0	11.5	2016-17	50.5	15.3
2005-06	56.0	12.8	2017-18	49.0	15.0

Kaynak: UK National Statistics (2020)

Tablo 2, çalışma yaşındaki yetişkinlerin yüzdesine göre çalışan ve çalışmayan ailelerdeki yoksulluk oranlarını göstermektedir. Çalışmayan ailelerdeki yoksulluk oranı her dönem için çalışan ailelerdekinden daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte çalışmayan ailelerdeki yoksulluk oranlarının yıllar içinde düşüş göstermesi bir başarı olarak kabul edilebilir (JRF, <https://www.jrf.org.uk/data/working-age-poverty>).

Tablo 3: Aile Yapısına Göre Çalışma Yaşındaki Yetişkinlerin Yoksulluğu (% , 1994-2017)

	Çocuklu çiftler	Yalnız ve çocuklu	Çocuksuz çiftler	Yalnız ve çocuksuz
1994/95	21,62	58,03	10,51	23,89
1995/96	21,58	57,03	10,40	22,89
1996/97	21,24	62,35	10,25	24,99
1997/98	20,75	58,60	10,45	22,14
1998/99	20,92	58,92	9,84	21, 94
1999/00	20,21	57,01	10,08	23,17
2000/01	19,56	53,73	10,93	22,18
2001/02	19,04	54,75	10,12	21,69
2002/03	19,04	52,56	10,32	23,22
2003/04	19,10	49,23	11,04	22,60
2004/05	18,76	48,48	10,29	22,80
2005/06	20,86	47,61	11,28	24,18
2006/07	21,08	49,51	11,74	24,18
2007/08	22,05	48,70	11,84	24,67
2008/09	21,94	47,58	12,55	25,98
2009/10	22,30	44,38	12,43	27,57
2010/11	21,47	40,53	12,86	26,43
2011/12	20,56	41,29	13,09	27,35
2012/13	21,64	42,45	12,11	27,31
2013/14	21,75	41,11	11,74	26,81
2014/15	22,33	43,70	12,14	25,13
2015/16	22,01	45,75	12,07	25,36
2016/17	22,35	46,04	12,38	25,71

Kaynak: UK National Statistics, <https://www.gov.uk/government/statistics/households-below-average-income-199495-to-201617>

Tablo 3'ün de gösterdiği gibi İngiltere'de aile yapısına göre yoksulluk oranları değerlendirildiğinde, en kötü durumda ve görece yüksek oranlara sahip olan kesimin yalnız ve çocuklu ebeveynler olduğu görülmektedir. Hanehalkının tüm diğer başa çıkma ve mücadele stratejileri tükendiğinde (yeme alışkanlıklarını ve alışveriş alışkanlıklarını değiştirme, bütçe ayarlama, aile ve arkadaşlara başvuru) hem gıda hem de gıda dışı olabilecek tüm desteklere yönelmeye başladıkları görülmektedir (Lambie-Mumford vd., 2014: vii). Loopstra (2018) da benzer şekilde İngiltere'de gıda bankasından yardım alan insanların İngiltere'deki finansal anlamda en kırılgan gruplar olduğunu göstermektedir: engelliler, çalışma ile ilişkilendirilmiş desteklerin dışında kalanlar ve yalnız ebeveynler.

Perry vd. (2014) İngiltere'de gıda bankası kullanıcılarının bu durumu doğal akışa aykırı, utanç verici ve yüz kızartıcı gördüklerini; ancak diğer başa çıkma stratejileri işe yaramadığında son başvuru mercii olarak gıda bankası yardımlarını kullandıklarını göstermektedir. Baumberg vd. (2012) çalışması İngiltere'de sosyal destekler konusundaki "damgalanma" durumunun

genellikle bu desteklerden yararlananların bunu hak etmediğine ilişkin mevcut algıdan kaynaklandığını göstermektedir. Bu nedenle, aslında destek almaya uygun her 4 kişiden 1'i, bunun beraberinde getireceği damgalanma nedeniyle ya destek almak için talepte bulunmamakta ya da bu talebini ertelemektedir.

Gıda bankaları hayırsever doğaları ile karakterize edilmektedir, bu nedenle devletin dışında kalan bir alanda konumlanırlar. Ancak, yoksullukla mücadelede ve yoksulluğun önlenmesine yönelik faaliyetlerde devlet etkili olduğundan gıda bankalarının şekillendirilmesinde devletin de rolü olduğu söylenebilir (Lambie-Mumford, 2015b:21). Politika tercihleri açısından bir değerlendirme yapılmak istenirse; politika müdahaleleri (gelir transferi, emekli aylıkları vb.) ile birlikte oluşturulacak güçlü sosyal güvence ağlarının varlığında hem gıda güvencesizliği hem de gıda bankalarına olan ihtiyaç azaltılabilecektir (Loopstra, 2018:53).

4.2.Gıda Bankacılığı ve Kanada

Gıda bankaları Kanada gibi ülkeler düşünüldüğünde kalıntısız refah devletinin yeniden ortaya çıkışının bir ispatı olarak görülebilmektedir. Gıda yoksulluğunun önemli bir kamusal politika meselesi olmadığı görüşündeki bu devletler, hayırseverlik kavramı temelinde devlet-dışı aktörlerin desteğine ve ortaklığına başvurmayı tercih etmektedir (Riches, 2002:654). Kanada'da gıda hayırseverliği modeli ile gıda ve beslenme alanındaki eksiklikler karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu şekilde temel bir insan hakkı sorunu olan açlığın politik alandan çıkarılması ulusal gıda bankalarının varlığı ile sağlanmıştır. Açlık, bir yardımseverlik meselesi olarak toplumsal şekilde ele alınmış ve devlet ve kamu politikasının öncelik verdiği bir konu olmaktan çıkarılmıştır (Riches ve Tarasuk, 2014:49).

Kanada⁶, İngiltere ve ABD aynı refah modeli içinde sınıflandırılırsalar da Kanada'nın sosyal destekleme sistemleri bu ülkelerden bazı alanlarda farklılaşmaktadır. Kanada'da sağlık ve diğer tüm sosyal programların sorumluluğu özel sektör ya da hayırsever aktörlerden çok devlete dayanmakta ve gelir desteği şeklinde uygulanmaktadır (Tarasuk ve Davis, 1996:71). Bunun yanı sıra bazı sosyal programlar (sağlık, emeklilik vb.) açısından Kanada, liberal bir refah devletinden daha çok Sosyal-Demokrat refah devletlerinde görülen evrensellik prensibi ile düzenlemeler de gerçekleştirmektedir (Beland vd., 2019:130).

Genellikle emeklilik, çocuk ve aile destekleri ile düşünülen sosyal güvence ağları gıda bankalarının varlığı ile bu alanların ötesini de kapsamaktadır. Gıda bankalarının varlığı, Kanada'da refah devletlerinin 1970'lerin ortasındaki değişimine ve dönüşümüne benzer bir seyir izlemiştir. Neo-liberal politikalar, refah kesintileri, kamunun ve sosyal harcamaların küçülmesi, piyasa odaklı çözümler üretmek de Kanada sosyal güvenlik sistemi ve sosyal politikaları üzerinde etkili olmuştur (Riches, 1986).

Kanada düşünüldüğünde refah devletine ait programlar genellikle finansal destek sağlayarak yoksullukla mücadele etmekte; toplum temelli inisiyatifler ise aynî yardımlar önermekte ve herkesin yoksullukla mücadele becerisini arttıracak stratejileri desteklemektedir. Bahsedilen toplum temelli inisiyatifler iki kategoride toplanabilir. İlki, gıda destek programları olarak işlev görenler (gıda bankaları) ve ikincisi düşük gelirli hanhalklarının gıda ile ilişkili becerilerini ya

⁶ Shahidi vd. (2019) çalışması, Kanada sosyal yardım programlarının özellikle düşük gelir grubundaki bireyler açısından sağlık eşitsizliklerini ortadan kaldırmadığını, bu yardımları alanların refahında iyileşme yönünde bir avantaja sahip olmadığını göstermektedir.

da kaynaklarını kendi kendilerine ya da toplumsal düzeyde arttırma çabasında olanlardır (Tarasuk ve Davis, 1996:73).

Goldberg ve Green (2009:13) çalışmasının vurguladığı gibi Kanada'da 1990'ların ortasından 2004'e kadar olan dönemde gıda bankalarına yönelik talebin artmasındaki temel nedenler; refah ödemelerindeki yüksek kesintiler ve ödeneklere erişimi kısıtlayan reformlar olmuştur. 1998 için oran %2,2 iken 2004 ile gıda bankası kullanıcılarının oranı %2,6 olmuştur. Zaman içerisindeki en önemli değişiklikler, tek kişilik ailelerin gıda bankasından daha çok yararlanmaya başlaması ve katılımcıların temel gelir kaynağı içerisinde sosyal desteklerin payının gerilemesidir. Kullanıcıların ilk defa gıda bankasına başvurma nedenleri arasında ekonomik ve finansal koşullar, bireysel ve ailesel olarak kabul edilebilecek durumlar belirtilmiştir.

Kanada'da uygulanan sosyal programlar, gelir destek programları (doğrudan bireylere yapılan ödemeler) ve hizmet temelli sosyal programlar (sağlık, konut, eğitim alanındaki) olarak iki ana grup içerisinde ele alınabilir (Raymond, 2019). Farklı çeşitlilikte görülebilecek sosyal programların varlığına rağmen, bireyler yoksulluk tuzağına düşmekte ve bu programlara ilişkin yapılması düşünülen kesintilerle, bireylerin refahında herhangi bir iyileşme görülemeyeceği endişesi taşınmaktadır (Zannis, 2019). 1990'lar ve 2000'ler boyunca Kanada sosyal yardım sisteminde federal düzeydeki merkezi yapıdan eyaletler düzeyinde yönetilen ademi-merkeziyetçi yapıya doğru bir değişim yaşanmış ve bu durum sosyal desteklerden yararlananların sayısında bir azalmaya yol açmıştır (Berg ve Gabel, 2014).

2002 yılında eyalet hükümetinin getirdiği yeni düzenlemelerle sosyal yardım alanların ortaya çıkardığı yük azaltılmaya çalışılmıştır. Bu yeni düzenlemeler, sosyal yardımın alınması için insanların sahip olması gereken uygunluk kriterleri ve başvuru süreçleri hakkındadır. İş aramaya yönelik artan talebin olduğu, istihdam koşullu kriterler öne çıkarılmıştır. Üç haftalık bekleme süresi, iki yıllık bağımsızlık testi, elektronik hizmetler üzerinden başvuru sistemi ve uygunluk kriterlerine ilişkin değişim yapılmıştır. 2001-2005 döneminde sosyal yardım alanların sayısı %42 azalırken, bu durum; gıda bankalarına ve diğer yardım kuruluşlarına olan talebi arttırmıştır (Wallace vd., 2006).

2017-2018 döneminde Kanada'da her 8 hanehalkından 1'i yani yaklaşık 4,4 milyon kişi gıda güvencesizliği yaşamaktadır. Gıda güvencesizliği yaşayan hanelerin %65'i için temel gelir kaynağı istihdamdan elde ettikleri gelir olmaktadır. Ayrıca, gıda güvencesizliği yaşayan hanelerin %14,5'inin temel gelir kaynağını aldıkları sosyal yardımlar oluşturmaktadır (Tarasuk ve Mitchell, 2020). Ülkede hanehalkı gıda güvencesizliğinin yüksek düzeyde olması⁷ gıda bankalarının bu noktada açlığa bir çözüm olup-olamadıklarının sorgulanmasına da neden olmuştur. Hanehalkı düzeyinde mutlak gıda yoksunluğunu ortadan kaldırırsa da hanehalkı üyelerini açlığa düşmekten kurtaramadıkları görülmektedir (Tarasuk ve Beaton, 1999:112). Buna yönelik bir itiraz, Loopstra ve Tarasuk (2015:452) tarafından sunulmuş ve Kanada için gıda bankası kullanımının hanehalkı gıda güvencesizliğinin ölçümünde zayıf bir gösterge olduğunu iddia etmiştir.

⁷ 2007-2008 döneminde hanehalklarının %7.7'si gıda güvencesizliği yaşamaktadır. 2007-2012 arasında hanehalkı gıda güvencesizliği oranı %7.6 ve %8.5 arasında dalgalanma göstermektedir (Roshanafshar ve Hawkins, 2018; "Government of Canada").

2019 yılı için bireylerin gıda bankası kullanma nedenlerine bakıldığında ilk sırada sosyal yardım ve desteklerin düşüklüğü (%43,4), ikinci sırada düşük düzeyde ya da geciken maaşlar (%19,4) ve üçüncü sırada da iş kaybı (%9,2) gelmektedir (Food Banks Canada, 2019:14). Gıda bankalarına yönelik artan talebin arkasında devletin sosyal yardım ve destekler alanındaki rolünü azaltmasının etkisi bu oranlardan da anlaşılabilir. Bu durumun aynı zamanda işgücü piyasasının düzenlenmesi ve istihdam olanakları gibi refah devletlerinin başarılı bir performans göstermesi beklenen alana ilişkin sorunlarla da derinleştiği görülmektedir.

5.COVID-19 ve Gıda Bankalarına Olan Etkisi

Gıda bankalarının varlığını değerlendirirken, son bir vurgu yaşanan küresel pandemi (COVID-19) üzerinden yapılmalıdır. Pandemi gıda bankalarına yönelik talebin artması kadar gıda bankalarının faaliyetleri, iş yapma biçimleri ve ulaşabildikleri bireyler noktasında önemli değişimler ortaya çıkarmaktadır.

COVID-19, küresel düzeyde resesyon ve ticaret kısıtlamaları sürerken, gıda tedarik zincirlerinin bozulması ve yoksullukta meydana gelecek bir artışla gıda güvencesinin sağlanması noktasında olumsuz etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle, gıda güvencesinin sağlanmasında hem para politikaları hem de mali canlandırma paketleri ile destekleyici koşullar ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır (Glauber vd., 2020). Ancak para ve maliye politikaları ve doğrudan gelir desteklerinin ötesinde gıda bankalarının bu alanda önemini arttırdığı görülmektedir.

COVID-19'un gıda üzerindeki etkisi doğrudan meyve-sebze ve hayvansal temelli besinlere yönelik talebin düşmesi üzerinden olmaktadır. Gıda tedarik zincirlerindeki kırılmalar, bu gıdalara erişimin aksamasına neden olacaktır. Özellikle anneler ve küçük çocuklar açısından bu olumsuz etki daha da belirleyici olmaktadır (Headey ve Ruel, 2020). Gıdaya erişim eksikliği ve bu gıdaları satın alabilecek gelirden yoksunluk pandeminin etkisini ağırlaştıracaktır.

Pandemi gıda bankalarının iş yapma biçimlerini etkileyecek koşulların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Görülen ilk etkisi, daha az sayıda gönüllü ve daha az kişiden kişiye iletişim ile işlerini yapmaya çalışmak zorunda olmaları ve virüs nedeniyle gıda güvencesizliği ile karşı karşıya gelen kişilere yeni şekillerde ulaşmak zorunda olmalarıdır. Gıda bankalarının kendilerine market, çiftlik vb. kanallar üzerinden bağışlanan gıdalara pandemi koşullarında erişebilme olanakları azalmaktadır (Abou-Sabe vd., 2020).

İngiltere'de pandemi nedeniyle gıda bankaları ya kapanmış ya da kapanmayı düşünecek duruma gelmiştir. Bunun nedeni de gönüllü eksikliği ve süpermarketlerden gelen gıda arzının yetersizliği ve bağışların düşmüş olmasıdır. Özellikle de geliri olmayan yaşlılar, engelliler, mülteci ve göçmenlerin ne fiziken ne de finansal olarak gıdaya erişiminin olabildiği bir dönemde aslında bu önemli bir sorundur (<https://www.london.gov.uk/coronavirus/volunteer-anddonate/coronavirus-covid-19-supporting-foodbanks>).

İngiltere'de pandemiye karşı, "Koronavirüs İş Duraklatma Planı" ve "Serbest Meslek Gelir Destek Planı" gibi uygulamalarla bazı önlemler alınmaya çalışılsa da çalışan ya da çalışmayan pek çok kişi bu planların kapsamı dışında kalabilmektedir. Sosyal güvenlik sistemi dışında kalan bireyler, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gıda bankalarına başvurmaktadır. Ancak özellikle çocuklar düşünüldüğünde, gıda bankası dışındaki başka mekanizmalara ihtiyaç duyulduğu vurgusu yapılmaktadır (Porter, 2020).

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", *Fiscaoeconomia*, 5(1), 153-176.

COVID-19'un etkisi açısından bakıldığında, The Trussell Trust Foodbank (2020)'a göre 2020 Mart ayının son iki haftasında önceki yılın aynı dönemine göre gıda bankalarından alınan acil gıda paketlerinde %81 düzeyinde artış olurken; çocuklara verilen acil gıda paketlerindeki artış %122 düzeyine ulaşmıştır. Asıl endişe verici nokta, çocuklu ailelere verilen desteklerdeki artışın boyutudur. Bu özellikle beşerî sermayenin oluşumu ve yoksulluğun nesiller arası aktarımı açısından durumu ağırlaştırıcı bir faktördür. Finansal baskı altındaki bu aileler COVID-19 öncesinde çocuk bakımı konusunda okullara, kreşlere, aile büyüklerine güvenirken şimdi ya çalışma saatlerini azaltmak ya da zorunlu izne ayrılmak zorundadır. Ücretsiz izin, iş kaybı, evde kalmak nedeniyle faturaların artması, en ucuz ürünü almak için pazarlık yapma şansının olmaması gibi olumsuz çevresel faktörler gıda güvencesizliğini daha da ağırlaştırmaktadır (Feeding America, <https://www.feedingamerica.org/take-action/coronavirus>).

Pandemi nedeniyle Kanada hükümeti yaklaşık 200 milyon \$'lık bir bütçeyi Kanadalıların gıdaya erişiminin iyileşmesi adına ayırmıştır. Böylece gıda bankaları bu fonu, gıda ve diğer temel ihtiyaçların satın alınması için kullanabilecektir. Hizmetlere devam etmek ve sosyal mesafe kurallarına uymak adına yenilikçi yöntemler bulmak, gerekli araç ve ekipmanların kiralanması ya da satın alınması için bu fonun değerlendirilmesi mümkündür (Prime Minister of Canada, 2020). Pandeminin ne kadar süre devam edeceği bilinmediği için aslında devletin verdiği bu fon desteğinin yeterli olup olmayacağı konusunda endişeler de yaşanmaktadır. Bu nedenle salgının süresine bağlı olarak gıda bankalarının hizmetlerine yönelik talebin uzun vadede yüksek düzeyde seyredebilecek olması da bir başka endişe kaynağı olarak öne çıkarılmaktadır (Brietneff, 2020).

İngiltere'de hanehalkları üzerinde COVID-19'un etkilerini anlayabilmek için her ay gerçekleştirilen ulusal anket sonuçlarına göre, 3.1 milyon hanehalkı ciddi finansal zorluk içerisinde olduklarını ve 4.8 milyon hanehalkı da temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çektiklerini belirtmiştir. Ciddi anlamda finansal zorluk çekenlerin %87'si gıda ve diğer temel günlük gereksinimlerini ödemekte zorlandıklarını belirtmiştir. Gıda gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına kredi kartı kullanımı, ek hesap limitlerine başvurma ve borç almak zorunda kalmışlardır (Kempson ve Poppe, 2020).

COVID-19 öncesinde de gıda yardımlarına bağımlı olan İngilizler için pandemi ile uygulanan sosyal mesafe ve izolasyon tedbirleri sonucunda bu bağımlılığın daha da ağırlaştığı görülmektedir. Hem COVID öncesi dönem hem de sonrası düşünüldüğünde, gıda yardımı sağlayıcı her türlü araç ya da kurum- gıda bankası, gıda kilerleri, sosyal süpermarketler vb.- insanları gıda yardım hizmetlerine bağımlı kılmaya devam etmektedir (Taylor, 2020). Güncel rakamlar üzerinden COVID-19 ve gıda bankalarının kullanımı arasındaki ilişkiye bakıldığında, İngiltere IFAN içerisinde yer alan bağımsız gıda bankaları Nisan 2020 ile Nisan 2019'u kıyasladıklarında dağıtılan gıda paketlerinde %175'lik bir artış olduğunu belirtmiştir (Goodwin, 2020).

Tablo 4: Dağıtılan 3 Gün İçin Yeterli Gıda Paketi Sayısı

	2019	2020
Şubat	34472	40983
Mart	36244	60195
Nisan	35688	98301

Kaynak: Goodwin, 2020:2

İngiltere’de pandemi döneminde gıda bankası kullanma nedenleri, pandemi öncesi⁸ dönemle benzer faktörlere dayanmaktadır. İşsizlik, sosyal yardımları alabilmek için bekleme sürecinde olmak, mevcut sosyal destek ödemelerinin gıda harcamalarını karşılamada yetersiz kalması, destek sistemlerinde yapılan değişikliklerin ödemelerde gecikmeye sebep olması gibi faktörlere pandemiden kaynaklı sokağa çıkma yasakları nedeniyle gıdaya erişilememesi, okuldaki bedava öğünlerin yerine verilen gıda kuponlarının yetersiz düzeyde kalması, çalışamamaya karşın gelir desteği alma kriterlerini taşıyamamak vb. faktörler ilave olmuştur (Goodwin, 2020).

6. Sonuç

Temel bir ihtiyaç olan gıda, gıda hakkı ve gıda güvencesi bağlamında ele alınabilecek bir konudur. Gıda güvencesizliği ve açlıkla mücadelede kullanılacak araçlardan biri olarak gıda bankaları ile karşılanmaktadır. Gıda bankaları, gönüllülük esasıyla bağışlanan ya da satın alınan paketlerin gıda güvencesizliği içerisindeki ailelere ulaştırılmasını sağlar. Oluşturulmalarındaki temel motivasyon hayırseverlik ya da yardımseverlik olmakla birlikte, gıdanın temel bir insan hakkı olduğu görüşü de ağırlık kazanabilir.

Gıda temel bir insan hakkı olarak tanımlandığında, devlet de bunu sağlamak, korumak ve sürdürmek konusundaki sorumluluğunu kabul ettiğinde gıda bankacılığı da gıda güvencesi politikalarının önemli bir aracı olarak görülebilir. Ancak buradaki önemli nokta tarım, kamu sağlığı, ticaret gibi alanları da kapsayan ulusal bir gıda politikasının oluşturulmasının bir gereklilik olduğu gerçeğidir (Görmüş, 2019:78). Bunun yanı sıra gıda politikalarının sosyal koruma sistemleri ve genel olarak sosyal politika ile bütünleşmiş bir şekilde uygulanması yönündeki bir tercih bu politikaların başarı şansını da arttıracaktır.

Gıda bankalarının varlığı ulusal politikalar kadar uluslararası bağlam ve küresel düzen içerisinde de değerlendirilmelidir. 1980 sonrasında neo-liberal politikaları, serbestleştirme ve devletin küçülmesi yönündeki baskılar, piyasanın öncelikli olduğu liberal refah devleti modellerinden İngiltere ve Kanada’da mevcut sosyo-ekonomik problemler açısından nasıl bir yol izlendiğinin anlaşılmasında önemlidir. Gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluktaki artış karşısında bu ülkelerde, devletin sosyal politika alanında azalan rolüne karşılık gıda bankası gibi hayırseverlik/yardımseverlik temelli araçların tercih edildiği ve yaygınlaştığı görülmektedir. Gıda bankalarının sadece gelişmekte olan ülkelere özgü bir olgu olmadığı, gelişmiş ülkelerde de varlığına yönelik taleplerin arttığı izlenmektedir.

İngiltere örneğinden hareketle, gıda yoksulluğu ve buna karşılık artan gıda bankası sayısının, 2000’lerin ortasından beri meydana gelen sosyal politikadaki değişimler, refah devletinin değişen doğası, refah konusunda devletin yaptıkları (sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik) ve devlet ile gönüllü kesimin değişen rolü ile yakından ilişkili olarak şekillendiği görülmektedir (Lambie-Mumford, 2015b:21). Benzer şekilde Kanada’da neo-liberal politikaların şekillendirdiği sosyal politikalar sonucunda gıda alanındaki eksikliklerin karşılanması, devletin bu alandaki sorumlulukları gözetilmeden yardımseverlik temelinde yürütülmüştür.

İngiltere ve Kanada üzerinden gıda bankalarına yönelik talepteki artışın nedenleri değerlendirildiğinde en önemli faktörler olarak sosyal destek sistemlerinin kapsayıcılığındaki

⁸ The Trussell Trust Foodbank (2017:4) tarafından her yıl gıda bankalarına başvuranların, başvurma nedenlerini içeren istatistikler tutulmaktadır. 2015-2016 döneminde temel başvuru nedenlerine bakıldığında ilk sırada sosyal desteklerin gecikmesi, ikinci sırada düşük gelir ve üçüncü sırada sosyal destek sistem yapısındaki değişimler gelmektedir.

yetersizlik ve bunlardaki kesintiler, uygunluk kriterleri ve bekleme süreleri görülmektedir. Sosyal yardımları hak edebilmek için karşılanması gereken uygunluk kriterleri ve bunların değerlendirilmesine ilişkin uzayan süreler, geliri ve aile-arkadaş desteği olmayan bireyleri acil gıda desteği sağlayan gıda bankalarına yönlendirmektedir. Gıda bankalarının oluşturulmasında acil gıda ihtiyacının karşılanmasına cevap verebilmesi açısından bir sorun olmamakla beraber, bireylerin gıda bankalarına bağımlı hale gelmesi ve verdikleri desteğin uzun vadedeki sürdürülebilirliği noktası bir endişe kaynağıdır. Bununla birlikte, devletin bu alandaki rolünü ihmal etmesi, sorumluluklarını devlet-dışı aktörlere devretmesi özellikle devlet-birey arasındaki ilişkinin şekillendirilmesi açısından da incelenmesi gereken konular arasındadır.

Ülkeler, küresel pandemi nedeniyle daha önce hiç görülmemiş ekonomik, sosyal ve politik etkiler yaşadıkları bir süreçten geçmektedir. COVID-19 sosyal mesafe, sokağa çıkmama vb. benimsenen önlemler ile hem geliri olanların hem de pandemi nedeniyle gelir kaybı yaşayanların gıdaya erişimini engelleyici etkiler ortaya çıkarmaktadır. İngiltere ve Kanada örneğinde de görüldüğü gibi gıda bankası kullanıcı sayısı pandemi döneminde artış göstermektedir. Ancak gıda bankalarının bu talepleri karşılayabilmesi, pandeminin ortaya çıkardığı koşullar ve buna karşılık alınan önlemler nedeniyle uzun süreli olamayacaktır. Pandemi öncesinde gıda bankalarına başvurmayı etkileyen faktörlerin varlığının (gelir kaybı, işsizlik, sosyal destek miktarında kesintiler, destek ödemelerinde gecikmeler vb.) pandemi döneminde de devam ettiği görülmektedir. Öncelik verilmesi gereken nokta, devam eden bu faktörlerin ortaya çıkardığı yapısal problemleri çözmek olmalıdır.

Kaynakça

- Abou-Sabe, K., Romo, C., McFadden C. & Longoria, J. (2020, 8 Nisan). COVID-19 Crisis Heaps Pressure on Nation's Food Banks. Erişim adresi: <https://www.nbcnews.com/news/us-news/covid-19-crisis-heaps-pressure-nation-s-food-banks-n1178731>
- Aitchison, G. (2018). Compassion in Crisis How do People in Poverty Stay Afloat in Times of Emergency?, Church Action on Poverty. Erişim adresi: <http://www.church-poverty.org.uk/wp-content/uploads/2019/06/Compassion-in-Crisis.pdf>
- Andersen, J.G. (2012). Welfare States and Welfare State Theory. Centre for Comparative Welfare Studies Working Paper, Erişim adresi: https://www.politics-society.aau.dk/digitalAssets/684/684889_nr80_welfare-states-and-welfare-state-theory.pdf
- APPG (2014). Feeding Britain: A Strategy for Zero Hunger in England, Wales, Scotland and Northern Ireland. The Report Of The All-Party Parliamentary Inquiry into Hunger in the United Kingdom, Erişim adresi: <https://feeding-britain.org/>
- Baumberg, B., Bell, K., Gaffney, D., Deacon, R., Hood, C. & Sage, D. (2012). Benefits Stigma in Britain. University of Kent, Elizabeth FinnCare Report.
- Bazerghe, C., McKay, F.H. & Dunn, M. (2016). The Role of Food Banks in Addressing Food Insecurity: A Systematic Review. *J Community Health*, 41, 732–740.
- Beland, D., Marchildo, G. P., Prince, M.J. (2020). Understanding Universality within a Liberal Welfare Regime: The Case of Universal Social Programs in Canada. *Social Inclusion*, 8 (1):124–132. doi:10.17645/si.v8iX1.2445

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", *Fiscaoeconomia*, 5(1), 153-176.

- Bell, K. (2012). Poverty, Social Security and Stigma. Erişim adresi: <https://cpag.org.uk/sites/default/files/CPAG-Povertyarticle-stigma-0213.pdf>
- Benjaminsen, L., Dyb, E. ve O'Sullivan, E. (2009). The Governance of Homelessness in Liberal and Social Democratic Welfare Regimes: National Strategies and Models of Intervention. *European Journal of Homelessness*, 3(1):23-51.
- Berg, N. ve Gabel, T. (2014). Did Canadian Welfare Reform Work?: The Effects of New Reform Strategies on Social Assistance Participation. Erişim adresi: <https://www.otago.ac.nz/economics/otago113947.pdf>
- Breene, K. (2016, 18 Ocak), Food Security and Why it Matters, Erişim adresi: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/food-security-and-why-it-matters/>.
- Brietneff, B. (2020, 15 Nisan). Food Banks' Demand Surges Amid COVID-19. Now They Worry About Long-Term Pressures. <https://globalnews.ca/news/6816023/food-bank-demand-covid-19-long-term-worry/>, (Erişim tarihi: 11.10.2020).
- Caritas Australia (2015, 23 Nisan).What Causes Food Insecurity?. (Blog yazısı), Erişim adresi: <https://www.caritas.org.au/learn/blog/blog-detail/what-causes-food-insecurity->, (Erişim 03.02.2020)
- Castles. F. G. (2010) The English Speaking Countries. (ed) Francis G.Castles, Stephan Leibfried, Jane Lewis, Herbert Obinger and Christopher Pierson. The Oxford Handbook of The Welfare State içinde (630-642), Oxford University Press, US:New York.
- Channel 4 News (2013, 30 Mayıs). Half a Million People Turn to Food banks to Survive. Erişim adresi: <https://www.channel4.com/news/food-banks-half-a-million-poverty-austerity>
- Channel 4 News (2014, 20 Şubat). The Truth About Food Baks:Dependency or Welfare Crisis?. Erişim adresi: <https://www.channel4.com/news/food-banks-key-questions-hunger-austerity-welfare-cuts>
- Clapp, J.(2014). World Hunger And The Global Economy: Strong Linkages, Weak Action. *Journal of International Affairs*, Spring/Summer 2014, 67 (2): 1-17.
- Cooper, N. and Dumpleton, S. (2013). Walking The Breadline: The Scandal of Food Poverty in 21st Century Britain, Church Action on Poverty and OXFAM.
- Coronavirus (COVID-19): Supporting Foodbanks. Erişim adresi: <https://www.london.gov.uk/coronavirus/volunteer-and-donate/coronavirus-covid-19-supporting-foodbanks>
- De Schutter, O. (2013, 27 Şubat). Food Banks Can Only Plug the Holes in Social Safety Nets, The Guardian. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/feb/27/food-banks-social-safety-nets>
- Devereux, S. (2006). Distinguishing Between Chronic And Transitory Food Insecurity in Emergency Needs Assessments. SENAC: WFP. Rome.
- Esping-Andersen, G. (1990). The Three Worlds of Welfare Capitalism. Polity Press, Cambridge: UK.

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", Fiscoeconomia, 5(1), 153-176.

- FAO (1996). Rome Declaration on World Food Security. World Food Summit, 13-17 November 1996, Rome- Italy.
- FAO (2008). An Introduction to the Basic Concepts of Food Security, EC-FAO Food Security Programme. Erişim adresi: <http://www.fao.org/3/a-al936e.pdf>.
- FAO/ IFAD/UNICEF/WFP /WHO (2020). The State of Food Security and Nutrition in the World 2020.
- Transforming Food Systems for Affordable Healthy Diets. Rome, FAO.
- Feeding America. How We're Responding to Coronavirus. Erişim adresi: <https://www.feedingamerica.org/take-action/coronavirus>
- Food Banks Canada (2019). Hunger Count 2019. Mississauga: Food Banks Canada.
- Gentilini, U. (2013). Banking on Food: The State of Food Banks in High-Income Countries. IDS Working Paper Number 415, Institute of Development Studies.
- Glauber, J., Laborde, D., Martin, W. ve Vos, R. (2020, 27 Mart). COVID-19: Trade Restrictions Are Worst Possible Response To Safeguard Food Security. IFPRI Blog: Issue Post. Erişim adresi: <https://www.ifpri.org/blog/covid-19-trade-restrictions-are-worst-possible-response-safeguard-food-security>
- Goldberg, M. & Green, D. A. (2009). Understanding the Link Between Welfare Policy and the Use of Food Banks. An Economic Security Project Report. CCPA.
- Goodwin, S. (2020). Independent Food Bank Emergency Food Parcel Distribution in The UK Comparing February -April 2019 with February-April 2020. Erişim adresi: <https://uploads.strikinglycdn.com/files/c181ce8c-230943a08fbf05193a0a2d4c/INDEPENDENT%20FOOD%20BANK%20EMERGENCY%20FOOD%20PARCEL%20DISTRIBUTION%20IN%20THE%20UKFINAL.pdf>
- Government of Canada. Household Food Insecurity In Canada in 2007-2008: Key Statistics and Graphics. Erişim adresi: <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/food-nutrition/food-nutrition-surveillance/health-nutrition-surveys/canadian-community-health-survey-cchs/household-food-insecurity-canada-overview/household-food-insecurity-canada-2007-2008-key-statistics-graphics-food-nutrition-surveillance-health-canada.html>
- Görmüş, E. (2019). Food Banks and Food Insecurity: Cases of Brazil and Turkey. Forum for Development Studies, 46(1):67-81.
- Gross, R., Schoeneberger, H., Pfeifer, H. ve Preuss, H.J.A. (2000). The Four Dimensions of Food and Nutrition Security: Definitions and Concepts. http://www.fao.org/elearning/course/fa/en/pdf/p-01_rg_concept.pdf, (Erişim tarihi 10.08.2020).
- Headey, D. & Ruel, M. (2020, 23 Nisan). The COVID-19 Nutrition Crisis: What to Expect and How to Protect, IFPRI Blog: Issue Post. Erişim adresi: <https://www.ifpri.org/blog/covid-19-nutrition-crisis-what-expect-and-how-protect>

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", Fiscoeconomia, 5(1), 153-176.

- Hemerijck, A. (2002). The Self Transformation of the European Social Models. Gosta Esping-Andersen, Duncan Allies, Anton Hemerijck ve John Myles(ed). Why We Need a New Welfare State içinde (173-213), Oxford University Press.
- Jawad, R. (2011). Food Banks: The Best Kept Secret of British Social Policy? (der) Liam Foster, Anne Brunton, Chris Deeming ve Tina Haux. In Defence of Welfare 2 içinde (128-130), Social Policy Assosication, England.
- Joseph Rowntree Foundation (JRF). Working Age in Poverty, Erişim adresi: <https://www.jrf.org.uk/data/working-age-poverty>.
- Kempson, E. ve Popp, C. (2020). Coronavirus Financial Impact Tracker: Key Findings from a National Survey, April 2020, Standart Life Foundation. Erişim adresi: https://www.standardlifefoundation.org.uk/data/assets/pdf_file/0021/57432/COVID-19-Tracker-April-2020-FINAL.pdf
- Kosonen, P. (1992). National Welfare State Models in the Face of European Integration. History of European Ideas. 15(1-3):47-54.
- Laidley ve Aldridge (2020). Welfare in Canada, 2019. Maytree and Caledon Institute of Social Policy. https://maytree.com/wp-content/uploads/Welfare_in_Canada_2019.pdf, (Erişim tarihi 1.12.2020).
- Lambie-Mumford, H. (2015a). Addressing Food Poverty in the UK: Charity, Rights and Welfare, SPERI Paper No:18.
- Lambie-Mumford, H.(2015b). Britain's Hunger Crisis. Where is the Social Policy. Zoë Irving, Menno Fenger and John Hudson (ed). Social Policy Review 27: Analysis and Debate in Social Policy, 2015 içinde (13-32). Policy Press/Social Policy Association, Great Britain.
- Lambie-Mumford, H. (2019). The growth of food banks in Britain and what they mean for social policy. Critical Social Policy, 39(1), 3–22. <https://doi.org/10.1177/0261018318765855>
- Lambie-Mumford H.& Green, M.A. (2017). Austerity, Welfare Reform and the Rising Use of Food Banks by Children in England and Wales. AREA, 49(3), 273-279.
- Lambie-Mumford, H., Crossley, D., Jensen, E., Verbeke, M. and Dowler, E. (2014). Household Food Security in the UK: A Review of Food Aid Final Report, February 2014.
- Lentz, E.C., Barrett, C.B. ve Hoddinott, J. (2005). Food Aid and Dependency: Implications for Emergency Food Security Assessments . World Food Programme.
- Leslie, H.M. (1996). Banking on Foodbanks for Poverty Alleviation? A Critical Appraisal of Palmerston North Foodbank's Development Practices. Unpublished Master's Thesis. Massey University, New Zealand. <https://mro.massey.ac.nz/handle/10179/5861>,
- Long, M.A., Gonçalves, L., Stretesky, P.B. & Defeyter, M.A. (2020). Food Insecurity in Advanced Capitalist Nations:A Review.Sustainability, 12(9), 3654; <https://doi.org/10.3390/su12093654>
- Loopstra, R. & Tarasuk, V. (2015). Food Bank Usage Is a Poor Indicator of Food Insecurity: Insights from Canada. Social Policy and Society, 14(03): 443–455. doi:10.1017/s1474746415000184

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", *Fiscaoeconomia*, 5(1), 153-176.

- Loopstra R. (2018). Rising Food Bank Use in the UK: Sign of a New Public Health Emergency? *Nutrition Bulletin*, 43, ss.53–60.
- Loopstra, R., Goodwin, S., Goldberg, B., Lambie-Mumford, H., May, J. and Williams, A. (2019). A Survey of Food Banks Operating Independently of the Trussell Trust Food Bank Network. Erişim adresi: <http://www.foodaidnetwork.org.uk/>
- McPherson, K. (2006). Food Insecurity and the Food Bank Industry: A Geographical Analysis of Food Bank Use in Christchurch. Unpublished Master's Thesis. University of Canterbury, New Zealand. <https://core.ac.uk/download/pdf/35458908.pdf>,
- Obst, T. (2013). Income Inequality and the Welfare State: How Redistributive is the Public Sector?, Working Paper No. 29, Hochschule für Wirtschaft und Recht Berlin, Institute for International Political Economy (IPE), Berlin.
- Paynter, S., Berner, M. and Anderson. E. (2011). When even the 'dollar value meal' costs too much: Food insecurity and long term dependence on food pantry assistance. *Public Administration Quarterly* 35 (3): 26–58.
- Pereira, A. L., Handa, S. & Holmqvist, G. (2017). Prevalence and Correlates of Food Insecurity among Children Across the Globe. UNICEF Office of Research, Innocenti Working Paper, WP-2017-09.
- Perry J., Williams, M., Sefton, T. & Haddad, M. (2014). Emergency Use Only Understanding and Reducing the Use of Food Banks in the UK. The Child Poverty Action Group, Church of England, Oxfam GB and The Trussell Trust Research Report. Erişim adresi: [https://cpag.org.uk/sites/default/files/Food bank%20Report_web.pdf](https://cpag.org.uk/sites/default/files/Food%20bank%20Report_web.pdf)
- Poppendieck, J. (1994). Dilemmas of Emergency Food: A Guide for the Perplexed. *Agriculture and Human Values* 11, 69–76, <https://doi.org/10.1007/BF01530418>
- Porter, I. (2020, 30 Nisan). Surge in Food Bank Use Shows We Need Stronger Lifelines to Stay Afloat. JRF Blog yazısı. Erişim adresi: <https://www.jrf.org.uk/blog/surge-food-bank-use-shows-we-need-stronger-lifelines-stay-afloat>
- Prime Minister of Canada (2020, 3 Nisan). Prime Minister Announces Support for Food Banks and Local Food Organizations, <https://pm.gc.ca/en/news/news-releases/2020/04/03/prime-minister-announces-support-food-banks-and-local-food>, (Erişim tarihi:12.10.2020).
- Raymond, K. (2019). "Social Programs in Canada". *The Canadian Encyclopedia*, 01 October 2019, *Historica Canada*. Erişim tarihi: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/social-programs-in-canada>.
- Ribar, D. (2014). How to Improve Participation in Social Assistance Programs. *IZA World of Labor*, 2014: 104.
- Riches, G. (1986). *Food Banks and the Welfare Crisis*, London:MacMillan/New York: St.Martins.
- Riches, G. (1997). Hunger, Food Security and Welfare Policies: Issues and Debates in First World Societies. *Proceedings of the Nutrition Society*, Vol:56, 63-74.

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", Fiscoeconomia, 5(1), 153-176.

- Riches, G. (2002). Food Banks and Food Security: Welfare Reform, Human Rights and Social Policy. *Lessons from Canada? Social Policy and Administration*, 36(6), 648–663. doi:10.1111/1467-9515.00309
- Riches G. (2011). Thinking and Acting Outside the Charitable Food Box: Hunger and the Right to Food in Rich Societies. *Development in Practice*, 21:4-5, (768-775).
- Riches, G. & Tarasuk, V. (2014). Canada: Thirty Years of Food Charity and Public Policy Neglect. (ed) Graham Riches ve Tiina Silvasti. *First World Hunger Revisited: Food Charity or the Right to Food? içinde (42-56)*, Palgrave MacMillan:UK, Second Edition.
- Roshanafshar, S.& ve Hawkins, E. (2018). Food Insecurity in Canada. Statistics Canada, Erişim adresi: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/en/pub/82-624-x/2015001/article/14138-eng.pdf?st=fVW3Rfqn>
- Schanbacher, W. D. (2010). *The Global Conflict Between Food Security and Food Sovereignty*. Praeger, Santa Barbara:California.
- Shahidi, V.F., Sod-Erdene, O., Ramraj, C., Hildebrand, V. & Siddiqi., Arjumand (2019). Government Social Assistance Programmes are Failing to Protect the Health of Low-Income Populations: Evidence from the USA and Canada (2003-2014). *J Epidemiol Community Health*. 73(3):198–205.
- Silvasti, T.& Riches,G. (2014). Hunger and Food Charity in Rich Societies:What Hope for the Right to Food? (ed) Graham Riches ve Tiina Silvasti. *First World Hunger Revisited: Food Charity or the Right to Food? içinde (191-208)*, Palgrave MacMillan:UK, Second Edition.
- Smith, L.C., El Obeid, A.E. & Jensen, H.H. (2000). The Geography and Causes of Food Insecurity in Developing Countries. *Agricultural Economics*, 22(2), 199–215. doi:10.1016/s0169-5150(99)00051-1.
- Sosenko, F., Littlewood, M., Bramley, G., Fitzpatrick, S., Blenkinsopp, J.& Wood, J. (2019). *State of Hunger: A study of Poverty and Food Insecurity in the UK*, The Tussell Trust Network.
- SPERI (2014). *Food Bank Provision and Welfare Reform in the UK*. SPERI British Political Economy Brief No.4. Erişim adresi: <http://speri.dept.shef.ac.uk/wp-content/uploads/2018/11/SPERI-British-Political-Economy-Brief-No4-Food-bank-provision-welfare-reform-in-the-UK.pdf>
- Stamoulis, K. & Zezza, A. (2003). *A Conceptual Framework for National Agricultural, Rural Development, and Food Security Strategies and Policies*. ESA Working Paper No. 03-17, Agricultural and Development Economics Division, FAO, Rome. Erişim adresi: www.fao.org/documents/show_cdr.asp?url_file=/docrep/007/ae050e/ae050e00.htm.
- Tarasuk, V.S. & Davis, B. (1996). Responses to Food Insecurity in the Changing Canadian Welfare State . *Journal of Nutrition Education*, 28(2):71-75.
- Tarasuk, V. S. & Beaton, G. H. (1999). Household Food Insecurity and Hunger Among Families Using Food Banks. *Canadian Journal of Public Health*, 90(2): 109–113. <https://doi.org/10.1007/BF03404112>
- Tarasuk V. S. & Maclean, H. (1990). The Institutionalization of Food Banks In Canada: A Public Health Concern. *Canadian Journal of Public Health*, 81(4):331-332.

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", *Fiscaoeconomia*, 5(1), 153-176.

- Tarasuk, V.S. & Mitchell, A. (2020) Household Food Insecurity in Canada, 2017-18. Toronto: Research to Identify Policy Options to Reduce Food Insecurity (PROOF).
- Taylor, A. (2020, Mart). COVID-19: Latest Impact on Food. Erişim adresi: <https://foodfoundation.org.uk/covid-19-latest-impact-on-food/>
- Taylor-Gooby, P., Larsen, T. ve Kananen, J. (2004). Market Means and Welfare Ends: The UK Welfare State Experiment. *Journal of Social Policy*, 33 (4):573-592, doi:10.1017/S0047279404008001.
- The Global FoodBanking Network (GFN). <https://www.foodbanking.org/why-we-exist/>,
- The Global FoodBanking Network (GFN) (2019). Waste Not, Want Not:Toward Zero Hunger Food Banks as a Green Solution to Hunger.
- The Trussell Trust Foodbank (2017). Early Warnings: Universal Credit and Foodbanks.<https://www.trusselltrust.org/wpcontent/uploads/sites/2/2017/04/Early-Warnings-Universal-Credit-and-Foodbanks.pdf>.
- The Trussell Trust Network (2019, 25 Kasım). Record 1.6m Food Bank Parcels Given to People in Past Year as the Trussell Trust Calls for End to Universal Credit Five Week Wait. Erişim adresi: <https://www.trusselltrust.org/2019/04/25/record-1-6m-food-bank-parcels/>.
- The Trussell Trust Foodbank (2020, 1 Mayıs). Food Banks Report Record Spike in Need as Coalition of Anti-Poverty Charities Call For Strong Lifeline to be Thrown to Anyone Who Needs It. Erişim adresi: <https://www.trusselltrust.org/2020/05/01/coalition-call/>
- Thompson, C., Smith, D.& Cummins, S. (2019). Food Baking and Emergency Food Aid: Expanding the Definition of Local Food Environments and Systems. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 16(2):1-3.
- Thompson, E., Jitendra, A. & Rabindrakumar, S. (2019, Eylül). #5 Weeks Too Long: Why We Need to End the Wait for Universal Credit, The Trussell Trust. Erişim adresi: https://www.trusselltrust.org/wp-content/uploads/sites/2/2019/09/PolicyReport_Final_ForWeb.pdf
- UNDP. 2019 Human Development Index Ranking, <http://hdr.undp.org/en/content/2019-human-development-index-ranking>, (Erişim tarihi 12.10.2020).
- UK National Statistics. Households Below Average Income: 1994/95 to 2016/17. Erişim adresi: <https://www.gov.uk/government/statistics/households-below-average-income-199495-to-201617>
- UK National Statistics (2020,26 Mart). Households Below Average Income: An Analysis of the UK Income Distribution: 1994/95-2018/19. Erişim adresi: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/875261/households-below-average-income-1994-1995-2018-2019.pdf
- Universal Credit (t.y.). Erişim adresi: <https://www.gov.uk/universal-credit>
- University of Pittsburgh (t.y). How to Conceptualize the Welfare State, <https://www.pitt.edu/~heinisch/concept.html>

Beken, H. G. (2021), "Gıda Güvencesi Bağlamında Gıda Bankacılığı: İngiltere ve Kanada Ülke Örnekleri", Fiscoeconomia, 5(1), 153-176.

Vis, B.& Van Kersbergen, K. (2011). Do Welfare States Do What They Promise to Do? How Welfare States Shape and Re-Shape Poverty & Inequality. Paper prepared for the workshop "Redistribution Paradoxes: The Politics of Welfare" at the ECPR Joint Sessions of Workshop, 2011, 12-17 April.

Zannis, A. (2019, 2 Ekim). Cuts to Social Assistance are Detrimental to Our Social Fabric. Erişim adresi: <https://cwp-csp.ca/2019/10/cuts-to-social-assistance-are-detrimental-to-our-social-fabric/>

Wallace, B., Klein, S. & Reitsma-Street, M. (2006.) Denied Assistance: Closing the Front Door on Welfare in BC. Vancouver: Canadian Centre for Policy Alternatives – BC Office and the Vancouver Island Public Interest Research Group.